

Over brullers, brallers en bazelaars

Wat bepaalt wie we zijn, en – nog fundamenteler – of we bestaan? Volgens Descartes is het ons vermogen om te denken en dingen te betwijfelen. *Cogito ergo sum* schreef hij in 1641 in zijn *Meditaties* over de eerste filosofie: Ik denk dus ik ben. Van de classicus en journalist Peter Wierenga verscheen onlangs het boek *Ik brul dus ik ben*. Is de mens bij hem een kikker, aap of leeuw geworden? Nee, de schrijver doelt op de mens die als een kip zonder kop tekeer gaat om tegenstanders verdacht te maken en volgelingen eronder te houden. We lezen een boek over het populisme. Over brullers, brallers en bazelaars. Op de cover prijken Trump, Wilders en een onbekende oude Griek, waarschijnlijk om te beklemtonen dat demagogie van alle tijden is.

Hoe achterhaal je wat populisme is? Je kunt je verdiepen in de levenswandel en uitlatingen van erkende schreeuwlelijken als Le Pen, Berlusconi of Erdogan. Je kunt ook een studie lezen over de wijze waarop leider en volk zich tot elkaar verhouden. Beide doet Wierenga niet. Hij kiest ervoor een wereldwijde rondgang te maken langs dertien meer en minder bekende denkers, die hij bestookt met uiteenlopende vragen over zijn onderwerp. Bij de een gaat hij langs, een ander bevraagt hij per e-mail en met weer een ander heeft hij contact via Skype. Een paar keer verwerkt hij lezingen die hij bijwoont in zijn interviews. In ons land – dat Wierenga woordspelig ‘Het land van Denk en Ingrid’ noemt – spreekt hij met Marli Huijer (ex-Denker des Vaderlands), Paul Scheffer (bekend van *Het multiculturele drama* uit 2000) en Ad Verbrugge (*Tijd van onbehagen*, 2004).

Peter Wierenga FOTO BOOM

Het gesprek met Huijer beviel mij het beste. Volgens haar hebben we in de grote steden meer last van toeristen dan van vluchtelingen. Ad Verbrugge wil vooral – met behulp van religie – voorkomen dat mensen verdrinken in richtingloos materialisme.

Omslagtekening van Ik brul, dus ik ben.

Helemaal van elastiek is het populisme natuurlijk niet. De benadering van de Duitse politicoloog Jan-Werner Müller (o.a. Oxford en Princeton) staat nog stevig overeind. Hij ziet populisme als een *pars pro toto*, als de vereenzelving van een deel van het volk met het (fictieve) hele volk.

De populist is tegen pluraliteit en elites en bestempelt minderheden tot zondebok. Hij belooft oplossingen voor onlustgevoelens die hij eerst zelf heeft opgewekt. Het is erg jammer dat Müller en zijn werk in het boek wel worden aangestipt, maar dat Wierenga uitgerekend deze gezaghebbende denker niet nader aan de tand heeft kunnen voelen.

Vindt Wierenga zelf iets van het populisme? Hij stelt zich in het afsluitende hoofdstuk bescheiden op: als de intellectuelen die hij sprak al zo van mening verschillen, mogen we van hem geen wonderen verwachten. Uiteindelijk houdt de auteur een soort van ‘aristocratisch tekort’ verantwoordelijk voor de voortwoeking van het populisme. Elites moeten daarom niet worden afgeschaft, maar aangemoedigd om nihilisme en neoliberalisme achter zich te laten en het debat op basis van inspirerende waarden volop te voeren, om zo het populisme de voet dwars te zetten.

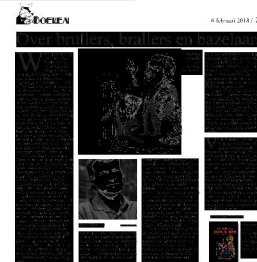
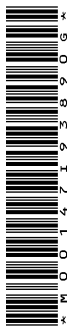
JAN HAASBROEK

Peter Wierenga
Ik brul, dus ik ben; denkers over populisme
 Boom, € 20

Wierenga's mondiale shopping safari leidt ertoe dat het verschijnsel populisme ons op heel verschillende manieren wordt voorgeschoteld: als excuus en leugen (bij Bettina Stangneth), als vijandbeeld (bij Carl Schmitt en Achille Mbembe), als voorstadium van dictatuur (bij Federico Finchelstein), als vorm van sociaal en cultureel protectionisme (bij Paul Scheffer), als oorsprong van genocide (bij Markus Gabriel) en als uitloeijsel van het postmodernisme (bij Mauricio Ferraris) of juist te rigide denken over rechtvaardigheid (bij online-wijsgeer Michael Sandel).

Dit alles heeft tot gevolg dat de lezer zich kan afvragen: is het populisme levensgevaarlijk of kunnen we, zoals premier Colijn in 1936 zijn radioluisteraars aanraadde, rustig gaan slapen? Gelukkig, lezen we, kunnen ‘de drie klassieke machten’ tegen een stootje.

Wie het kleine niet eert... een abonnement op ARGUS